Yrittäjyys, EU ja kansainvälinen kauppa
Päivi Wood



5.6.2023

U 6/ 2023

**Nettonollateknologiat**

Elinkeinoelämän keskusliitto ry (EK) kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto ja tulla kuulluksi Valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan nettonollateknologiatuotteiden valmistusekosysteemiä vahvistavasta toimenpidekehyksestä.

Keskeisten massavalmistettujen nettonollateknologioiden maailmanlaajuisten markkinoiden odotetaan kasvavan eksponentiaalisesti tulevina vuosina. Suomen ja EU:n on kyettävä hyödyntämään vihreän siirtymän ja uusien markkinoiden tarjoamat mahdollisuudet. EU:n teollisuuden kilpailukykyä ja kriisinsietokykyä voidaan myös parantaa nettonollateknologioiden kehittämisen ja tuotannon avulla.

EK pitää komission asetusehdotusta tarpeellisena. Ehdotuksessa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi olisi tärkeää, että ehdotuksen seuraavia elementtejä vahvistettaisiin: Teknologisen kehityksen mahdollistaminen, hiilidioksidipäästöjen vähentäminen sekä yhtenäisen ja ennustettavan toiminta- ja investointiympäristön turvaaminen ja tehokkaan hallinnon takaaminen, mukaan lukien lupien myöntämisprosessit.

Soveltamisala

EK näkee, että asetusehdotuksen tulisi mahdollistaa vahvemmin *uudet, innovatiiviset vihreän teknologian ratkaisut*. EK ei pidä hyvänä asetusehdotuksessa esitettyä tapaa valita tiettyjä teknologioita. Voittavien teknologioiden valitseminen heikentää teollisuuden kannustimia uusiin innovaatioihin ja täten myös mahdollisesti vaikuttaa negatiivisesti unionin pitkän aikavälin kilpailukykyyn, kuten U 6/2023 vp on tunnistettu. Nettonollateknologioiden määritelmän (Art. 3) sekä liitteen strategisten nettonollateknologioiden listan tulee olla teknologianeutraali sekä kriteerien tulee pohjautua teknologioiden merkittävyyteen Unionin ilmastotavoitteiden saavuttamisesta. Tämä mahdollistaisi myös teknologisen kehityksen huomioonottamisen asetusehdotuksessa.

EK peräänkuuluttaa, että asetusehdotuksen tulee ottaa huomioon päästöjen vähentäminen *arvoketjun eri vaiheissa sekä eri sektoreilla*. Tämän pohjalta toivomme, että valtioneuvosto edistäisi jatkoneuvotteluissa seuraavien teknologioiden lukemista strategisiksi nettonollateknologioiksi asetusehdotuksen liitteessä, mikäli liite säilyy osana ehdotusta.

- Energian kysyntää vähentävät teknologiat, kuten automatisaatio ja tuotantoprosesseissa hyödynnettävät digitaaliset teknologiat;
- Materiaalien käsittelyä ja kierrätystä edistävät teknologiat;
- Bioenergia;
- Liikenteen kestävät polttoaineet;
- Ydinvoima, eritoten pienet ja keskisuuret modulaariset ydinreaktorit (SMR-teknologia).

*Läpinäkyvät ja selkeät kriteerit* strategisten nettonollateknologioiden määrittelyssä ovat tärkeä ennakkoedellytys sille, että yritykset voivat suunnitella pitkän aikavälin toimintaansa sekä investointejaan. Komission ehdotuksessa tunnustetaan komission mahdollisuus tehdä muutoksia liitteeseen, esimerkiksi luokittelemalla sääntelyn hiekkalaatikoiden piirissä olevat teknologiat strategisiksi, ilman selkeää kriteeristöä. EK toivoo, että valtioneuvosto pitää esillä jatkoneuvotteluissa tarvetta asettaa liitteen strategisten nettonollateknologioiden listan muutoksiin läpinäkyvät ja tavoiteperusteiset kriteerit.

Strategiset hankkeet

Strategisten hankkeiden valintakriteerit tulee suunnitella tavalla, joka turvaa *sisämarkkinoiden terveen toiminnan* sekä edistää unionin yleistä kriisinsieto- ja kilpailukykyä. EK pitää tärkeänä, että neuvotteluissa strategisten hankkeiden soveltamisala pidetään laajana. Asetusehdotuksen nojalla myönnettyä rahoitusta ei tule osoittaa pelkästään kypsien teknologian ja komponenttien massatuotantoon. On myönteistä, että teollisuuden uudistaminen sekä sisämarkkinoiden terveen toiminnan varmistaminen on myös tuotu esiin U 6/2023-kirjelmässä.

Artiklassa 10 asetettujen kriteerien tulisi komission ehdotusta vahvemmin edistää rajat ylittäviä investointeja. Vaatimus rajat ylittävästä vaikutuksesta tulisi koskea myös artiklan 10(1)(a) alle lukeutuvia hankkeita. Toivomme, että valtioneuvosto edistää jatkoneuvotteluissa sellaisia strategisten hankkeiden valintakriteerejä, jotka ennaltaehkäisevät epäterveen kilpailun muodostumista sisämarkkinoilla.

EK pitää tärkeänä, että rahoitusta ei suunnata ainoastaan kypsien teknologioiden massatuotantoon. Vaatimus teknologian kypsyydestä tulisi täten laskea tasosta TRL 8 tasoon TRL 7.

Yrittäjyys, EU ja kansainvälinen kauppa
Päivi Wood 5.6.2023

Luvitus

Asetusehdotuksen tavoite nopeuttaa lupaprosesseja (12 kk / 18 kk) on tervetullut. Keskitetty viranomainen (nk. "yhden luukun systeemi"/one-stop shop), sääntely-ympäristön yksinkertaistaminen, viranomaisten kokonaiskoordinaation parantaminen, sitovat käsittelyajat ja nykyistä laadukkaampi sähköinen asiointi ovat kannatettavia tavoitteita. EK katsoo, että luvituksen tehostamiseksi olisi syytä esittää jo olemassa olevien tehdasalueiden sisällä tapahtuville päästövähennys ja energiansäästöinvestoinnille kevennettyä luvitusmenettelyä.

EU-tason tavoitteet luvituksen nopeuttamiseksi ovat tervetulleita. On kuitenkin tärkeää, että jäsenmaille taataan riittävä liikkumavara siinä, miten tavoitteisiin päästään. Asetusehdotuksen jatkoneuvotteluissa on oleellista, ettei sääntelyssä mennä liian yksityiskohtaiselle tasolle. Tämä kanta on myös hyvin heijastettuna valtioneuvoston U 6/2023 vp -kirjelmässä.

Tällä hetkellä lupaprosesseja koskeva EU-sääntely on hajautettuna useampaan eri lakialoitteeseen. Toinen merkittävä lupaprosesseja sääntelevä lakialoite on esimerkiksi komission maaliskuussa julkistama ehdotus kriittisistä raaka-aineista. EK pitää tärkeänä, että EU-tason sääntely on keskenään yhdenmukaista läpi eri lakialoitteiden, ja toivoo valtioneuvoston ottavan tämän huomioon asetusehdotusten valmistelutyössä.

Sääntelyn testiympäristöt

Sääntelyn testiympäristöjen tulee taata yrityksille riittävä oikeusvarmuuden taso ja testiympäristöihin osallistuvien tahojen oikeudet ja velvollisuudet tulee olla tarkkaan määriteltyjä, kuten valtioneuvoston U 6/2023 vp -kirjelmässä on todettu. EK pitää tärkeänä, että testiympäristöihin osallistuvat tahot ovat vastuussa vain *suorista ja välittömistä* kolmansille osapuolille aiheutetuista vahingoista (art. 26(6)).

Sääntelyn testiympäristöjen tulee luoda lisäarvoa teknologiselle kehitykselle. Komission aloitteessa sääntelyn hiekkalaatikot osoitetaan asetusehdotuksessa määritellyille nettonollateknologioille, mikä ei aidosti kannusta uusiin innovaatioihin. Hiekkalaatikoiden tulee mahdollistaa uusien, innovatiivisten ratkaisujen kehittäminen. Toimien tulee pohjautua identifioiduille tarpeille, eikä pelkästään toisintaa jo olemassa olevia teknologioita.

Osaaminen

Osaavan työvoiman lisäämistä sekä tutkintotodistusten tunnustamista edistävät toimet ovat EK:n näkemyksen mukaan tervetulleita. Jäsenmaiden kannustaminen mukauttamaan opetusohjelmia vastaamaan teollisuuden tarpeita, ja että työvoima liikkuu vapaasti EU:n sisällä, on osaajapulasta kärsivien suomalaisyrityksen etujen mukaista.

Toivomme, että valtioneuvosto ottaisi tämän näkökulman vahvemmin huomioon kannassaan.

EK pitää tärkeänä, että nettonollateollisuusakatemioiden tuottamaa lisähyötyä ei kohdisteta vain EU:n sisäiseen työvoimaan. Artikloissa 23 ja 24 esitettyjen toimien tulisi edistää myös kolmansista maista saapuvan osaavan työvoiman tutkintojen tunnustamista sekä jatko- ja täydennyskoulutusta.

**Nettonollafoorumin** osalta EK korostaa teollisuuden keskeistä roolia asetusehdotuksen tavoitteiden saavuttamisessa. Toivomme, että valtioneuvosto edistää jatkoneuvotteluissa tehokasta yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin välillä ja keskeisten teollisuuden edustajien lukemista mukaan nettonollafoorumin kokoonpanoon (art. 29).

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Yrittäjyys, EU ja kansainvälinen kauppa

Petri Vuorio
Johtaja